

Świadczenie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej usług transgranicznych przez inżynierów budownictwa, będących obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej¹

Mgr Joanna Derlich-Mielczarek, doktorantka w Katedrze Prawa Karnego Uniwersytetu Łódzkiego, specjalista ds. prawnych Łódzkiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa

1. Wprowadzenie

Przyłączenie się Polski do Unii Europejskiej przyniosło za sobą daleko idące konsekwencje, związane z koniecznością dostosowania polskiego prawa do wymogów unijnych. Zmiany nie ominęły i polskiego prawa budowlanego. Jednym z przejawów harmonizacji tego obszaru prawa z przepisami wspólnotowymi było wprowadzenie do ustawy z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane² artykułu 12a, rozszerzającego krąg osób mogących pełnić samodzielne funkcje techniczne w budownictwie³. Zgodnie z nowym przepisem funkcje te, określone w art. 12 ust. 1 powoływanej ustawy, mogą wykonywać – obok osób spełniających warunki sprecyzowane w art. 12 ww. ustawy – osoby, których odpo-

wiednie kwalifikacje zawodowe zostały uznane na zasadach określonych w przepisach odrębnych.

Przepisy, do których odsyła art. 12a ustawy Prawo budowlane zostały zawarte w ustawie z 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej⁴. Ustawa ta weszła w życie 2 maja 2008 r., zastępując dotychczasową ustawę z 26 kwietnia 2001 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych⁵ oraz ustawę z 10 maja 2002 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności⁶. Celem nowej regulacji było wdrożenie do polskiego systemu prawnego przepisów dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, dotyczących tzw. „ogólnego systemu” uznawania kwalifikacji zawodowych oraz świadczenia usług transgranicznych⁷ – dyrektywy, której podstawowym zadaniem jest zniesienie przeszkód w swobodnym przepływie osób i usług między państwami członkowskimi⁸.

¹ Zgodnie z treścią art. 1 ustawy z 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. z 17 kwietnia 2008 r., Nr 63, poz. 394) zakres podmiotowy tejże ustawy – a zatem i rozważań zawartych w niniejszej publikacji – obejmuje nie tylko stricte obywateli Unii Europejskiej, ale również obywateli Konfederacji Szwajcarskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, którzy nabyli w tych państwach, poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, kwalifikacje do wykonywania zawodów regulowanych lub działalności, o których mowa w załączniku nr IV do dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.Urz. UE L 255 z 30 września 2005 r., s. 22, z późn. zm.).

² Tekst jednolity Dz.U. z 2010 r., Poz. 243, nr 1623 z późn. zm.

³ Przepis ten wszedł w życie z momentem wejścia Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r., w międzyczasie był jednak zmieniany kilkakrotnie, a obecne brzmienie uzyskał w 2008 r. na mocy ustawy z 7 listopada 2008 r. o zmianie ustawy o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów oraz ustawy – Prawo budowlane (Dz.U. z 28 listopada 2008 r., Nr 210, poz. 1321).

⁴ Dz.U. z 17 kwietnia 2008 r., Nr 63, poz. 394.

⁵ Dz.U. Nr 87, poz. 954, z późn. zm.

⁶ Dz.U. Nr 71, poz. 655, z późn. zm.

⁷ Dz.Urz. UE L 255 z 30.09.2005, s. 22, z późn. zm.

⁸ Przedmiotowa dyrektywa weszła w życie 20 października 2007 r., zastępując 15 dyrektyw regulujących dotychczas kwestie związane z uznawaniem kwalifikacji zawodowych. Jest to zatem pierwsza próba zmodernizowania całego systemu wspólnotowego w tym zakresie. Należy dodać, iż dyrektywa 2005/36/WE jest aktem prawnym dość dynamicznym, kilkakrotnie już nowelizowanym tak, aby coraz lepiej wywiązywać się z przyjętego celu, jakim jest uproszczenie przepływu osób i usług między państwami członkowskimi. Obecnie również trwają prace nad kolejną nowelizacją.

Dla obywateli państw członkowskich swoboda ta oznacza w szczególności możliwość wykonywania zawodu jako osoba pracująca na własny rachunek lub jako pracownik najemny, w państwie członkowskim innym niż to, w którym zdobyli kwalifikacje zawodowe. Niemniej jednak, ustawodawca wspólnotowy przyznaje państwom członkowskim – oczywiście w pewnych ściśle określonych granicach – możliwość uzależnienia dostępu do określonego zawodu od posiadania określonych kwalifikacji zawodowych. I tak, istnieją profesje, tzw. „zawody regulowane”, których podjęcie, wykonywanie lub jeden ze sposobów wykonywania wymaga, bezpośrednio bądź pośrednio, na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych, posiadania specjalnych kwalifikacji zawodowych – co w sposób oczywisty stanowi przeszkodę w swobodnym przepływie osób i usług między państwami członkowskimi. W szczególności jest to utrudnienie dla osób, które chcą wykonywać swoją profesję w innym państwie członkowskim, niż to, w którym zdobyli kwalifikacje zawodowe, a wymogi co do kwalifikacji niezbędnych do wykonywania danego zawodu w obydwu tych państwach się różnią. Dlatego też konieczne było precyzyjne uregulowanie tej kwestii, co znalazło swoje odzwierciedlenie w treści powoływanej dyrektywy 2005/36/WE. I jakkolwiek nadrzędnym celem przyświecającym dyrektywie jest ustanowienie zasad upraszczających wzajemne uznawanie kwalifikacji zawodowych obywateli państw członkowskich, tak należy zauważyć, iż już w preambule ustawodawca wspólnotowy zapewnia, że gwarancje przyznane osobom, które uzyskały kwalifikacje zawodowe w jednym z państw członkowskich, w zakresie dostępu do tego samego zawodu i jego wykonywania w innym państwie członkowskim na takich samych prawach jak obywatele tego drugiego państwa członkowskiego, nie zwalniają migrujących specjalistów z obowiązku wypełniania wszelkich niedyskryminujących warunków wykonywania zawodu, które mogą zostać ustanowione przez to drugie Państwo, o ile znajdują one obiektywne uzasadnienie i są proporcjonalne (punkt 3). W szczególności zostało podkreślone, iż wprowadzanie ułatwień w świadczeniu usług musi odbywać się przy pełnym poszanowaniu wymogów w zakresie zdrowia i bezpie-

czeństwa publicznego oraz ochrony konsumentów. Dlatego uznano za konieczne ustanowienie szczególnych przepisów dotyczących przedstawicieli zawodów regulowanych związanych ze zdrowiem lub bezpieczeństwem publicznym, którzy świadczą usługi transgraniczne tymczasowo lub okazjonalnie (punkt 6).

Na gruncie polskiego systemu prawnego zawód inżyniera budownictwa nie tylko należy do kategorii zawodu regulowanego, ale również jest profesją związaną ze zdrowiem lub bezpieczeństwem publicznym, której niewłaściwe wykonywanie mogłoby narażać osoby, wobec których usługa jest świadczona, na poważne niebezpieczeństwo lub powstanie poważnej szkody dla zdrowia – co wynika wprost z treści rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 5 marca 2009 r. w sprawie określenia zawodów regulowanych, w przypadku których można wszcząć postępowanie w sprawie uznania kwalifikacji⁹, wydanego na podstawie art. 31 ust. 2 ustawy z 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Oznacza to zatem, iż w przypadku świadczenia w Polsce usług transgranicznych przez inżynierów budownictwa będących obywatelami państw członkowskich, którzy zdobyli swoje kwalifikacje zawodowe poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, będą miały zastosowanie szczególne rozwiązania prawne, które zostały przewidziane głównie w treści art. 20a ustawy z 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa¹⁰.

Dyrektywa 2005/36/WE

Na wstępie rozważań na temat świadczenia usług transgranicznych należy przeanalizować, jak ta kwestia została uregulowana w świetle przepisów wspólnotowych. I tu w pierwszej kolejności konieczne jest zwrócenie uwagi zarówno na zakres przedmiotowy jak i podmiotowy dyrektywy 2005/36/WE, gdyż jest to regulacja ściśle ograniczona do określonej kategorii osób wykonujących określoną działalność zawodową.

Przede wszystkim należy zauważyć, iż przedmiotowa dyrektywa ma zastosowanie nie tylko w stosunku do obywateli jednego z 27 państw członkowskich Unii Europejskiej, ale również w stosunku do obywateli jednego z trzech państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym: Islandii, Norwegii i Liechtensteinu. Ponadto, w świetle art. 2 decyzji nr 2/2011 Wspólnego Komitetu UE – Szwajcaria utworzonego na mocy art. 14 Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi z jed-

19 grudnia 2011 r. Komisja Europejska opublikowała na swojej stronie internetowej propozycję legislacyjną zmiany dyrektywy 2005/36/WE w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, proponując wprowadzenie nowych narzędzi sprzyjających mobilności. Przewiduje się między innymi rozwiązania oparte na wykorzystywaniu nowych technologii: system wymiany informacji na rynku wewnętrznym (IMI) oraz europejską legitymację zawodową. Dokument o nazwie „Zielona Księga – Unowocześnienie dyrektywy w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych” KOM (2011) 367, zawierający propozycje zmian w obecnym systemie uznawania kwalifikacji, obowiązującym na obszarze Unii Europejskiej jest dostępny w języku polskim na stronie internetowej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego: <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/system-szkolnictwa-wyzszego/mobilnosc-akademicka-i-zawodowa/uznawanie-kwalifikacji-zawodowych> (dostęp: 12/04/2013).

⁹ Dz.U. z 12 marca 2009 r., Nr 38, poz. 302.

¹⁰ Dz.U. Nr 5, poz. 42; przepis art. 20a został dodany na podstawie art. 1 pkt 6 ustawy z 7 listopada 2008 r. o zmianie ustawy o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów oraz ustawy – Prawo budowlane (Dz.U. z 2008 r., Nr 210, poz. 1321) i wszedł w życie 13 grudnia 2008 r.

nej strony, a Konfederacją Szwajcarską z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób z 30 września 2011 r., Szwajcaria stosuje bez ograniczeń prawa nabyte przewidziane w dyrektywie 2005/36/WE z zastrzeżeniem warunków określonych w niniejszej decyzji oraz w załączniku. Co do zasady zatem, dyrektywa 2005/36/WE ma również zastosowanie w stosunku do obywateli Konfederacji Szwajcarskiej.

Podkreślenia wymaga fakt, iż przedmiotowa dyrektywa dotyczy osób, które posiadają obywatelstwo jednego z wyżej wymienionych państw w momencie ubiegania się o uznanie kwalifikacji zawodowych, natomiast nie ma znaczenia czy dana osoba miała wcześniej inne obywatelstwo. Regulacja zawarta w dyrektywie będzie też miała zastosowanie w stosunku do osób posiadających podwójne obywatelstwo – co zostało potwierdzone w Przewodniku Użytkownika Dyrektywy 2005/36/WE¹¹.

Ponadto, zgodnie z dyrektywą 2004/38/WE w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich¹², zakres podmiotowy dyrektywy 2005/36/WE obejmuje również obywateli państw trzecich będących członkami rodziny obywatela Unii Europejskiej korzystającego z prawa do swobodnego przepływu w Unii Europejskiej¹³.

Przepisy dyrektywy 2005/36/WE mają również zastosowanie do obywateli państw trzecich posiadających status rezydenta długoterminowego – co jest następstwem regulacji zawartej w treści dyrektywy 2003/109/WE dotyczącej statusu obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi¹⁴.

Wreszcie, należy zauważyć, iż w świetle dyrektywy 2004/83/WE w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony

oraz zawartości przyznawanej ochrony¹⁵, dyrektywa 2005/36/WE obejmuje swoim zakresem podmiotowym także obywateli państw trzecich posiadających status uchodźcy w państwie członkowskim¹⁶.

Od 19 czerwca 2011 r. dyrektywa 2005/36/WE stosowana jest również w stosunku do obywateli państw trzecich posiadających dyplom ukończenia szkoły wyższej oraz ofertę pracy (posiadających „niebieską kartę”), lecz jedynie w sytuacji, gdy chodzi o osoby pracujące w charakterze pracowników – co jest konsekwencją przyjęcia dyrektywy 2009/50/WE z 25 maja 2009 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu podjęcia pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji¹⁷. Niemniej dyrektywa nie ma zastosowania w Zjednoczonym Królestwie, Irlandii ani Danii¹⁸. Dyrektywa 2005/36/WE obejmuje zatem swoim zakresem podmiotowym dość szeroki krąg osób. Jednakże należy podkreślić, iż ma ona swoje zastosowanie w stosunku do obywateli ww. wymienionych państw jedynie w sytuacji, gdy zdobyli oni swoje kwalifikacje zawodowe w jednym z tych państw. W przypadku uzyskania kwalifikacji zawodowych w innym niż jedno z 30 wspomnianych wyżej państw, dyrektywa 2005/36/WE nie stosuje się do państwa członkowskiego, do którego wpłynął pierwszy wniosek o uznanie kwalifikacji zawodowych w Unii Europejskiej¹⁹. Z tym, że – zgodnie z dyspozycją art. 2 ust. 2 dyrektywy 2005/36/WE – każde państwo członkowskie może zezwolić obywatelom państwa członkowskiego posiadającym dokument potwierdzający posiadanie kwalifikacji, który nie został uzyskany w jednym z państw członkowskich, na wykonywanie na swoim terytorium zawodu regulowanego zgodnie z przepisami obowiązującymi w tym państwie. Dyrektywa nie stanowi zatem przeszkody dla uznawania przez państwa członkowskie, zgodnie z własnymi przepisami, kwalifikacji zawodowych zdobytych poza terytorium Unii Europejskiej przez obywateli państw trzecich. Niemniej jednak w przypadku zawodów określonych w przepisach tytułu III, rozdział III (a zatem zawodów sektorowych: lekarza, lekarza dentystry, pielęgniarki, położnej, farmaceuty, lekarza weterynarii i architekta), wstępne uznanie jest uzależnione od spełnienia minimalnych wymogów w zakresie wykształcenia, przewidzianych dla danego zawodu (co wynika z punktu 10 preambuły oraz z art. 2 ust. 2 dyrektywy)²⁰.

¹¹ http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_pl.pdf (s. 9) (dostęp: 12/04/2013); Dokument ten nie posiada wprawdzie waloru aktu prawnego, gdyż jest on przeznaczony jedynie do celów informacyjnych. W konsekwencji zatem Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za jego treść. Niemniej jednak dokument ten jest cennym źródłem informacji na temat sposobu interpretacji poszczególnych przepisów przedmiotowej dyrektywy.

¹² Dz.U. L 158 z 30 kwietnia 2004 r.

¹³ http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_pl.pdf (s. 9) (dostęp: 12/04/2013).

¹⁴ Dz.U. L 16 z 23 stycznia 2004 r. Jednakże należy zauważyć, iż przepisy dyrektywy nie mają zastosowania w stosunku do Zjednoczonego Królestwa, Irlandii i Danii. Ponadto, w tym przypadku w grę wchodzić będzie jedynie stałe prowadzenia działalności. Dyrektywy nie będzie można zatem zastosować w stosunku do obywateli państw trzecich, którzy zamieszkują jedynie tymczasowo jako au pair lub pracownicy sezonowi lub jako pracownicy oddelegowani przez usługodawcę do celów świadczenia usług transgranicznych, lub jako usługodawcy świadczący usługi transgraniczne, lub w przypadkach, w których ich zezwolenie na pobyt zostało formalnie ograniczone. Wreszcie, trzeba podkreślić, iż prawa rezydentów długoterminowych są bardziej ograniczone niż prawa członków rodzin obywatela Unii Europejskiej.

¹⁵ Dz.U. L 304 z 30 września 2004 r.

¹⁶ Zgodnie z art. 27 ust. 3 dyrektywy 2004/83/WE Państwa Członkowskie zapewnią równe traktowanie beneficjentów statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej i obywateli w zakresie istniejących procedur przy uznawaniu zagranicznych dyplomów, certyfikatów i innych dowodów formalnych kwalifikacji.

¹⁷ Dz.U. L 155 z 18 czerwca 2009 r.

¹⁸ http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_pl.pdf (s.10) (dostęp: 12/04/2013).

¹⁹ http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_pl.pdf (s.11) (dostęp: 12/04/2013).

²⁰ Strzelbicki M., Publicznoprawne gwarancje swobody świadczenia usług przez podmioty wspólnotowe w Polsce, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008, s. 334–335.

Ponadto, aby możliwe było zastosowanie dyrektywy 2005/36/WE konieczne jest, aby obywatel jednego z państw członkowskich, który zdobył odpowiednie kwalifikacje zawodowe również w jednym z tych państw, miał zamiar wykonywać swoją profesję w innym państwie członkowskim. Zatem istnienie tego elementu transgranicznego jest warunkiem sine qua non dla możliwości zastosowania przepisów przedmiotowej dyrektywy. W konsekwencji nie będzie możliwe powoływanie się na jej dyspozycje w przypadku sytuacji o charakterze całkowicie wewnątrz krajowym²¹.

Należy też zwrócić uwagę, iż dyrektywa 2005/36/WE nie będzie miała zastosowania w stosunku do przedstawicieli zawodów objętych dyrektywami szczegółowymi. Dotyczy to m.in. takich zawodów jak biegły rewident objęty zakresem stosowania dyrektywy 2006/43/WE, pośrednik ubezpieczeniowy objęty dyrektywą 2002/92/WE, czy też prawnik, który chce wykonywać swoją pracę w innym państwie członkowskim na podstawie tytułu zawodowego uzyskanego w państwie pochodzenia, objęty dyrektywami 77/249/EWG i 98/5/WE²². Dyrektywa 2005/36/WE reguluje zatem kwestie związane z uznawaniem kwalifikacji zawodowych oraz świadczeniem usług transgranicznych w odniesieniu do zawodów, które nie zostały objęte dyrektywami szczegółowymi²³.

Z punktu widzenia zakresu przedmiotowego dyrektywy, konieczne jest podkreślenie, że ma ona zastosowanie wyłącznie do tzw. zawodów regulowanych – a zatem zawodów zdefiniowanych w art. 3 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2005/36/WE jako działalność zawodowa lub zespół działalności zawodowych, których podjęcie, wykonywanie, lub jeden ze sposobów wykonywania wymaga, bezpośrednio bądź pośrednio, na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych, posiadania specjalnych kwalifikacji zawodowych. Przy czym, ustawodawca wspólnotowy wskazuje, iż w szczególności używanie tytułu zawodowego zastrzeżonego na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych dla osób posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe stanowi sposób wykonywania takiej działalności zawodowej. Jeżeli zastosowanie powyższej definicji byłoby niemożliwe jako zawód regulowany traktowany jest – w świetle art. 3 ust. 2 dyrektywy – zawód wykonywany przez członków stowarzyszeń lub organizacji wyszczególnionych w załączniku I do ww. dyrektywy. Celem realizowanym przez ww. stowarzyszenia i organizacje jest w szczególności wspieranie i utrzymywanie wysokiego standardu w danej dziedzinie zawodowej. W tym celu podlegają one specjalnej formie uznania przez państwa członkowskie oraz wydają

swoim członkom dokument potwierdzający posiadanie kwalifikacji, zapewniają przestrzeganie przez członków przyjętych zasad wykonywania zawodu i przyznają im prawo używania tytułu bądź skrótu tytułu zawodowego lub prawo do korzystania ze statusu odpowiadającego temu wykształceniu. Ponadto, mając na uwadze treść preambuły (punkt 43) dyrektywy 2005/36/WE, należy zauważyć, iż ma ona również zastosowanie w stosunku do wolnych zawodów (oczywiście w zakresie, w jakim są one regulowane), do których, zgodnie z dyrektywą, należą zawody wykonywane osobiście na podstawie odpowiednich kwalifikacji zawodowych w sposób odpowiedzialny i zawodowo niezależny przez osoby świadczące usługi intelektualne i koncepcyjne w interesie klienta i w interesie publicznym.

Jeśli natomiast dany zawód nie jest zawodem regulowanym w państwie, w którym zainteresowana osoba chciałaby go wykonywać, nie będzie konieczne ubieganie się o uznanie kwalifikacji zawodowych, gdyż dostęp do takiego zawodu jest wolny. Wykonywanie takiego zawodu w przyjmującym państwie członkowskim jest zatem możliwe na takich samych warunkach, na jakich wykonują go obywatele danego państwa członkowskiego²⁴.

Kolejną istotną kwestią jest zwrócenie uwagi na fakt, iż dyrektywa 2005/36/CE przewiduje dwa reżimy, różniąc swobodę świadczenia usług (tytuł II) i swobodę przedsiębiorczości (tytuł III). Jest to konsekwencją rozwiązań prawnych przyjętych na gruncie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Analiza zapisów traktatowych prowadzi do wniosku, iż elementem różnicującym te dwa reżimy jest kryterium czasowe²⁵. Art. 57 Traktatu definiując „usługi”, stanowi, iż są to świadczenia wykonywane zwykle za wynagrodzeniem w zakresie, w jakim nie są objęte postanowieniami o swobodnym przepływie towarów, kapitału i osób. Usługi obejmują zwłaszcza: a) działalność o charakterze przemysłowym, b) działalność o charakterze handlowym, c) działalność rzemieślnicza, d) wykonywanie wolnych zawodów. Ten sam przepis dodaje, iż z zastrzeżeniem postanowień rozdziału dotyczącego prawa przedsiębiorczości, świadczący usługę może, w celu spełnienia świadczenia, wykonywać przejściowo działalność w państwie członkowskim świadczenia na tych samych warunkach, jakie państwo to nakłada na własnych obywateli. Traktat nie precyzuje bardziej tej kwestii. Dlatego też kryteria pozwalające rozróżnić te dwa reżimy w obszarze rynku wewnętrznego zostały wypracowane i rozwinięte na przestrzeni lat przez orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Pierwsza próba wskazania na różnice pomiędzy swobodą świadczenia usług a swobodą przedsiębiorczości została podjęta

²¹ http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_pl.pdf (s. 10) (dostęp: 12/04/2013).

²² http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_pl.pdf (s. 9) (dostęp: 12/04/2013).

²³ Wykaz zawodów objętych dyrektywą 2005/36/WE (aczkolwiek nie jest to lista o charakterze zamkniętym) można znaleźć w bazie danych dostępnej pod adresem internetowym: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm?newlang=fr

²⁴ http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_pl.pdf (s. 13) (dostęp: 12/04/2013).

²⁵ Skrzydło-Tefelska E., Komentarz do art. 56 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, LEX 2012.

przy okazji rozpatrywania sprawy Gebhard²⁶. W wyroku wydanym we wspomnianej sprawie Trybunał orzekł, iż „obywatel państwa członkowskiego, który wykonuje, w sposób stały i ciągły, działalność zawodową w innym państwie członkowskim, między innymi na rzecz podmiotów pochodzących z tego państwa, w którym znajduje się również miejsce wykonywania przez niego tej działalności, podlega postanowieniom rozdziału dotyczącego prawa do wykonywania działalności gospodarczej, a nie postanowieniom dotyczącym usług”²⁷. W tym samym wyroku Trybunał dodał jednak, iż czas trwania świadczeń nie jest jedynym kryterium pozwalającym ustalić czy mamy do czynienia ze stałym i ciągłym, czy też z tymczasowym charakterem działalności. Tymczasowy charakter działalności – w ocenie trybunału – należy oceniać „nie tylko w zależności od czasu trwania świadczeń, lecz także ich częstotliwości, okresowości lub ciągłości”. Co więcej, Trybunał wskazał, iż „tymczasowy charakter świadczeń nie uniemożliwia podmiotowi świadczącemu usługi w rozumieniu traktatu zapewnienia sobie w przyjmującym państwie członkowskim pewnej infrastruktury (w tym biura, gabinetu lub pracowni), jeżeli jest to niezbędne w celu świadczenia takich usług”. W innym wyroku Trybunał doprecyzował, iż „kryterium decydującym o zastosowaniu rozdziału traktatu dotyczącego usług jest brak stałego i ciągłego uczestnictwa w życiu gospodarczym przyjmującego państwa członkowskiego”²⁸. Jednakże należy jednocześnie podkreślić, co Trybunał zauważył przy okazji rozpatrywania sprawy Schnitzer, iż „pojęcie usługi w rozumieniu traktatu może obejmować usługi o bardzo różnym charakterze, włącznie z usługami, które świadczone są przez dłuższy okres czasu, przykładowo przez kilka lat, jak jest w przypadku usług świadczonych w ramach prac budowlanych związanych ze wznoszeniem większych obiektów. (...)W konsekwencji, w traktacie brak jest przepisu umożliwiającego ustalenie w sposób abstrakcyjny czasu trwania lub częstotliwości, po przekroczeniu których świadczenie danej usługi lub usługi określonego rodzaju w innym państwie członkowskim nie może już być uważane za świadczenie usług w rozumieniu traktatu”²⁹.

Dyrektywa również rozróżnia te dwa reżimy: swobodę świadczenia usług i swobodę przedsiębiorczości w oparciu o kryterium czasowe, wskazując, iż w przypadku świadczenia usług chodzi o wykonywanie określonej działalności tymczasowo i okazjonalnie. Dyrektywa dodaje przy tym, iż „tymczasowy i okazjonalny” charakter świadczenia usług podlega każdorazowo indywidual-

alnej ocenie, przy uwzględnieniu przede wszystkim jego długości, częstotliwości, regularności i ciągłości. Zatem, na gruncie dyrektywy, inne reguły będą miały zastosowanie w stosunku do osób, które przenoszą się na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego w celu podjęcia działalności gospodarczej i prowadzenia jej w sposób stały, a inne – w przypadku transgranicznego świadczenia usług o charakterze przejściowym.

W tej drugiej sytuacji – co do zasady – wymogi formalne będą dużo łagodniejsze. W większości przypadków nie będzie miała miejsca kontrola kwalifikacji i osoba zainteresowana jedynie czasowym prowadzeniem działalności transgranicznej będzie mogła natychmiast przystąpić do jej wykonywania. Jak wynika wprost z treści art. 5 dyrektywy 2005/36/CE w sytuacji przeniesienia się usługodawcy na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego w celu tymczasowego i okazjonalnego wykonywania zawodu, państwa członkowskie nie mogą wprowadzać ograniczeń w swobodnym świadczeniu usług w innym państwie członkowskim, które w jakikolwiek sposób byłyby związane z kwalifikacjami zawodowymi:

- a) jeżeli usługodawca prowadzi zgodną z prawem działalność w zakresie tego samego zawodu w innym państwie członkowskim (państwie członkowskim siedziby) oraz
- b) w przypadku przeniesienia się usługodawcy, jeżeli wykonywał zawód w państwie członkowskim siedziby przez co najmniej dwa lata w okresie dziesięciu lat poprzedzających świadczenie usług, jeżeli dany zawód nie jest w tym państwie członkowskim regulowany. Przy czym wymóg dotyczący wykonywania zawodu przez okres dwóch lat nie obowiązuje, jeżeli zawód lub kształcenie prowadzące do zdobycia zawodu są regulowane.

W szczególności, co przewidział ustawodawca wspólnotowy w art. 6 dyrektywy, przyjmujące państwo członkowskie zwalnia usługodawców prowadzących działalność w innym państwie członkowskim z wymogów obowiązujących osoby wykonujące dany zawód, prowadzące działalność na jego terytorium, dotyczących:

- a) Uzyskania zezwolenia, rejestracji albo członkostwa w organizacji lub instytucji zawodowej. Przy czym – mając na uwadze, iż usługodawca, który przeniósł się do innego państwa członkowskiego, podlega przepisom dotyczącym wykonywania zawodu, mającym charakter zawodowy, ustawowy lub administracyjny regulującym kwestie bezpośrednio powiązane z kwalifikacjami zawodowymi, takimi jak definicja zawodu, używanie tytułów zawodowych i poważne uchybienia zawodowe, w sposób bezpośredni i szczególny związane z ochroną i bezpieczeństwem konsumentów, jak również przepisom dyscyplinarnym, które obowiązują w przyjmującym państwie członkowskim osoby wykonujące ten sam zawód – w celu ułatwienia stosowania przepisów dyscyplinarnych obowiązujących na ich terytorium,

²⁶ Pertek J., *Droit matériel de l'Union européenne*, Paris 2005, s. 57.

²⁷ Wyrok Trybunału z 30 listopada 1995 r. Reinhard Gebhard przeciwko Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano, sprawa C-55/94.

²⁸ Wyrok Trybunału (szósta izba) z 13 lutego 2003 r., Komisja Wspólnot Europejskich przeciwko Republice Włoskiej, spr. C-131/01, pkt 23.

²⁹ Wyrok Trybunału (piąta izba) z 11 grudnia 2003 r., Bruno Schnitzer, sprawa C-215/01, pkt 30–31.

państwa członkowskie mogą wprowadzić automatyczną rejestrację tymczasową albo członkostwo *pro forma* w organizacji lub instytucji zawodowej, o ile taka rejestracja lub uzyskanie członkostwa nie spowoduje w żaden sposób opóźnienia ani utrudnienia w świadczeniu usług, ani nie spowoduje obciążenia usługodawcy dodatkowymi kosztami.

b) Rejestracji w publicznej instytucji ubezpieczenia społecznego w celu dokonywania z ubezpieczycielem rozliczeń związanych ze świadczeniem usług na rzecz osób ubezpieczonych. Jednakże usługodawca informuje taką instytucję o świadczonych usługach przed ich świadczeniem, albo, w nagłych przypadkach, po ich wykonaniu.

Co do zasady zatem, w przypadku transgranicznego świadczenia usług, możliwe jest podjęcie działalności zawodowej o charakterze tymczasowym i okazjonalnym w innym państwie członkowskim niż to, w którym zostały uzyskane kwalifikacje zawodowe, bez konieczności dokonania jakichkolwiek formalności. Jednak należy zauważyć, iż dyrektywa przewiduje, iż państwa członkowskie mogą wymagać od usługodawcy, który po raz pierwszy przenosi się z jednego państwa członkowskiego do innego w celu świadczenia usług, poinformowania o tym z wyprzedzeniem właściwego organu przyjmującego państwa członkowskiego w formie pisemnego oświadczenia obejmującego informacje o posiadanym ubezpieczeniu lub innych środkach indywidualnego lub zbiorowego zabezpieczenia w odniesieniu do odpowiedzialności zawodowej. Wówczas, jeżeli państwo członkowskie zdecydowało się na wymaganie takiego oświadczenia, konieczne będzie złożenie go ponownie raz na rok, o ile usługodawca zamierza świadczyć w danym roku w tym państwie członkowskim usługi w sposób tymczasowy i okazjonalny. Ponadto w przypadku świadczenia usług po raz pierwszy lub w przypadku istotnej zmiany sytuacji potwierdzonej dokumentami, państwo członkowskie może także wymagać dołączenia do oświadczenia następujących dokumentów:

- a) dokumentu potwierdzającego obywatelstwo usługodawcy,
- b) zaświadczenia potwierdzającego, że jego posiadacz prowadzi zgodnie z prawem działalność w państwie członkowskim oraz, że w momencie składania zaświadczenia nie obowiązuje go zakaz, nawet tymczasowy, wykonywania tej działalności,
- c) potwierdzenia kwalifikacji zawodowych,
- d) w przypadkach, gdy zawód lub kształcenie prowadzące do zdobycia danego zawodu nie są regulowane, dowolnego dowodu potwierdzającego wykonywanie przez usługodawcę danej działalności przez co najmniej dwa lata w okresie ostatnich dziesięciu lat,
- e) zaświadczenia o niekaralności, jeśli państwo członkowskie wymaga tego od własnych obywateli, przy prowadzeniu działalności w sektorze bezpieczeństwa.

Jednakże inne reguły będą miały zastosowanie w przypadku świadczenia po raz pierwszy usług w ramach zawodów regulowanych, związanych ze zdrowiem lub bezpieczeństwem publicznym, co do których nie obowiązuje automatyczne uznawanie kwalifikacji na podstawie przepisów tytułu III rozdział III (a zatem z wyjątkiem lekarzy, pielęgniarek odpowiedzialnych za opiekę ogólną, lekarzy dentyistów, lekarzy weterynarii, położnych, farmaceutów i architektów, jeżeli korzystają oni z automatycznego uznawania kwalifikacji w ramach przepisów dotyczących prowadzenia działalności – przedstawiciele tych zawodów mogą rozpocząć wykonywanie działalności niezwłocznie). W przypadku zawodów określonych w art. 7 ust. 4 dyrektywy właściwy organ przyjmującego państwa członkowskiego może sprawdzić kwalifikacje zawodowe usługodawcy przed rozpoczęciem świadczenia przez niego usług, co może opóźnić moment rozpoczęcia działalności zawodowej w ramach transgranicznego świadczenia usług. Oczywiście, taka wstępna kontrola możliwa jest jedynie wtedy, gdy jej celem jest zapobieżenie poważnym szkodom dla zdrowia lub bezpieczeństwa usługobiorcy, które mogłyby powstać wskutek braku kwalifikacji zawodowych usługodawcy, i gdy nie wykracza poza zakres niezbędny dla osiągnięcia tego celu. W takiej sytuacji właściwy organ zobowiązany jest dołożyć starań, aby w terminie miesiąca od otrzymania oświadczenia wraz z załączonymi dokumentami poinformować usługodawcę o decyzji dotyczącej odstąpienia od kontroli jego kwalifikacji lub o wynikach takiej kontroli. Jeśli zaistniałyby jakiegokolwiek trudności mogące skutkować opóźnieniem, właściwy organ zobowiązany jest powiadomić usługodawcę w ciągu pierwszego miesiąca o przyczynie opóźnienia oraz o przewidywanym terminie wydania decyzji, która ostatecznie musi zostać wydana w ciągu drugiego miesiąca od otrzymania kompletnej dokumentacji.

Ponadto, w przypadku, gdy okazałoby się, iż pomiędzy kwalifikacjami zawodowymi usługodawcy oraz wykształceniem wymaganym w przyjmującym państwie członkowskim występują różnice na tyle istotne, że zagrażają zdrowiu lub bezpieczeństwu publicznemu, przyjmujące państwo członkowskie umożliwi usługodawcy wykazanie, że uzyskał on brakującą wiedzę lub umiejętności, w szczególności poprzez poddanie się testowi umiejętności, ale też w innej formie, na przykład poprzez uczestnictwo w krótkim stażu adaptacyjnym.

Przez „test umiejętności” ustawodawca wspólnotowy rozumie test ograniczony do sprawdzenia poziomu wiedzy zawodowej wnioskodawcy, przeprowadzony przez właściwe władze przyjmującego państwa członkowskiego w celu oceny zdolności wnioskodawcy do wykonywania zawodu regulowanego w tym państwie członkowskim. Aby umożliwić przeprowadzenie powyższego testu, właściwe organy sporządzają listę zagadnień, ustaloną w wyniku porównania zakresu kształcenia wymaganego w danym państwie członkowskim z zakresem kształcenia odbytego przez wnioskodawcę, których nie

obejmuje posiadany przez wnioskodawcę dyplom lub inny dokument potwierdzający posiadanie kwalifikacji. Test umiejętności musi uwzględniać fakt, że wnioskodawca jest wykwalifikowanym specjalistą w rodzimym państwie członkowskim lub państwie członkowskim, z którego przybywa. Test umiejętności obejmuje zagadnienia wybrane z listy, których znajomość jest niezbędna do wykonywania danego zawodu w przyjmującym państwie członkowskim. Test może sprawdzać również znajomość przepisów dotyczących wykonywania danego zawodu obowiązujących w przyjmującym państwie członkowskim.

Natomiast „staż adaptacyjny” ma polegać na wykonywaniu zawodu regulowanego w przyjmującym państwie członkowskim pod nadzorem wykwalifikowanego przedstawiciela tego zawodu, gdzie takiej praktyce odbywanej pod nadzorem powinno towarzyszyć dalsze kształcenie. Oczywiście taki okres nadzorowanej praktyki podlega ocenie.

Jednakże należy zauważyć, iż – zgodnie z zapisem zawartym w Przewodniku użytkownika dyrektywy 2005/36/WE³⁰ – za każdym razem przed podjęciem decyzji o nałożeniu środków wyrównawczych właściwy organ powinien sprawdzić, czy doświadczenie zawodowe, kształcenie ustawiczne, ewentualnie kursy uzupełniające, odbyte przez zainteresowaną osobę, mogą wyrównać różnice pomiędzy kwalifikacjami zawodowymi usługodawcy oraz wykształceniem wymaganym w przyjmującym państwie członkowskim. Oczywiście odpowiednia weryfikacja w tym zakresie będzie możliwa jedynie, gdy organowi zostaną przekazane tego rodzaju informacje przez osobę zainteresowaną świadczeniem usług transgranicznych. Jeżeli jednak w momencie podejmowania decyzji o nałożeniu środków wyrównawczych właściwy organ nie posiadał tych informacji, musi w pierwszej kolejności umożliwić zainteresowanej osobie wykazanie, że zdobyła ona brakującą wiedzę poprzez doświadczenie zawodowe, kształcenie ustawiczne lub kursy uzupełniające, a nałożenie środków wyrównawczych jest rozwiązaniem ostatecznym, który będzie miał zastosowanie, gdy nie można w inny sposób zniwelować różnic.

Warto podkreślić, iż w każdym przypadku świadczenie usług musi być możliwe w terminie miesiąca od wydania decyzji. Ustawodawca unijny dodaje ponadto, iż w przypadku bezczynności właściwego organu w terminach określonych w art. 7 ust. 4 dyrektywy, usługi mogą być świadczone, a zatem niewywiązanie się organu z terminów narzuconych prawem nie może wpływać na dalsze opóźnienie w podjęciu się działalności w ramach transgranicznego świadczenia usług.

Jednakże, w przypadku, gdy zainteresowana osoba wykonuje zawód należący do rzemiosła, handlu lub przemysłu, wymieniony w załączniku IV dyrektywy 2005/36/WE

(a należy zauważyć, iż „budownictwo” jest jedną z dziedzin wymienionych w wykazie I ww. załącznika, w dziale 40), i jeżeli ten zawód stanowi ryzyko dla zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego (ta kwestia jest różnie regulowana przez poszczególne państwa członkowskie; z punktu widzenia tematyki niniejszej publikacji istotne jest, iż na gruncie polskiego systemu prawnego zawód inżyniera budownictwa należy do tej kategorii³¹), właściwy organ może jedynie zweryfikować, czy zainteresowana osoba posiada odpowiednią liczbę lat doświadczenia zawodowego wymaganą do korzystania z automatycznego uznawania kwalifikacji w ramach przepisów dotyczących prowadzenia działalności. Zgodnie z art. 17 dyrektywy, w odniesieniu do rodzajów działalności ujętych w wykazie I w załączniku IV, przedmiotowa działalność musi być uprzednio prowadzona:

- a) nieprzerwanie przez sześć lat na własny rachunek albo na stanowisku kierownika przedsiębiorstwa; lub
- b) nieprzerwanie przez trzy lata na własny rachunek lub na stanowisku kierownika przedsiębiorstwa, jeśli beneficjent wykaże, że uprzednio odbył przynajmniej trzyletnie kształcenie przygotowujące do wykonywania tej działalności, co zostało potwierdzone świadectwem uznawanym przez państwo członkowskie lub uznany przez właściwą instytucję zawodową za spełniające wszystkie warunki formalne; lub
- c) nieprzerwanie przez cztery lata na własny rachunek lub na stanowisku dyrektora przedsiębiorstwa, jeśli beneficjent wykaże, że uprzednio odbył przynajmniej dwuletnie kształcenie przygotowujące do wykonywania tej działalności, co zostało potwierdzone świadectwem uznawanym przez państwo członkowskie lub uznany przez właściwą instytucję zawodową za spełniające wszystkie warunki formalne; lub
- d) nieprzerwanie przez trzy lata na własny rachunek, jeśli beneficjent wykaże, że, przez co najmniej pięć lat wykonywał przedmiotową działalność w charakterze pracownika najemnego; lub
- e) nieprzerwanie przez pięć lat na stanowisku kierowniczym, przy czym przez co najmniej trzy lata sprawował obowiązki o charakterze technicznym i odpowiadał za przynajmniej jeden dział przedsiębiorstwa, jeżeli beneficjent wykaże, że uprzednio odbył co najmniej trzyletnie kształcenie przygotowujące do wykonywania tej działalności, co zostało potwierdzone świadectwem uznawanym przez państwo członkowskie lub uznany przez właściwą instytucję zawodową za spełniające wszystkie warunki formalne.

W przypadku zatem zawodów należących do rzemiosła, handlu lub przemysłu, jeżeli ten zawód stanowi ryzyko dla zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego,

³⁰ http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_pl.pdf (s. 24) (dostęp: 12/04/2013).

³¹ Wynika to z treści rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia zawodów, w przypadku których można wszcząć postępowanie w sprawie uznania kwalifikacji (Dz.U. z 2009 r., Nr 38, poz 302), w zw. z art. 31 ust. 2 ustawy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. z 2008 r., Nr 63, poz. 394).

spełnienie warunku posiadania odpowiedniej liczby lat doświadczenia zawodowego skutkuje tym, iż właściwy organ musi zezwolić zainteresowanej osobie na świadczenie usług. Nie jest w takiej sytuacji możliwe przeprowadzenie żadnej dodatkowej kontroli, nie może też zostać nałożony na zainteresowaną osobę żaden środek wyrównawczy³².

Należy dodać, iż w przypadkach, gdy kwalifikacje zawodowe zostały zweryfikowane zgodnie z regulacją zawartą w art. 7 ust. 4 dyrektywy, usługi są świadczone przy użyciu tytułu zawodowego używanego w przyjmującym państwie członkowskim. W pozostałych sytuacjach, co do zasady, usługi świadczone są przy użyciu tytułu zawodowego państwa członkowskiego siedziby, o ile w tym państwie członkowskim istnieje taki tytuł dla danego rodzaju działalności zawodowej. Tytuł ten podawany jest wówczas w języku urzędowym lub jednym z języków urzędowych państwa członkowskiego siedziby, w sposób uniemożliwiający pomylenie go z tytułem zawodowym występującym w przyjmującym państwie członkowskim. Jeżeli w państwie członkowskim siedziby nie ma takiego tytułu, usługodawca podaje informacje o formalnie uzyskanych kwalifikacjach w języku urzędowym lub jednym z języków urzędowych tego państwa członkowskiego.

3. Regulacja polska

Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych została transponowana do polskiego systemu prawnego przede wszystkim ustawą z 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, ale także przez odrębne ustawy przewidujące szczególne rozwiązania dla zawodów sektorowych: lekarza, lekarza dentystry, pielęgniarki, położnej, farmaceuty, lekarza weterynarii i architekta, a także dla adwokatów i radców prawnych. A zatem, już na wstępie należy zauważyć, iż polska regulacja dotycząca uznawania kwalifikacji zawodowych nie odzwierciedla struktury dyrektywy, w której zagadnienia dotyczące świadczenia usług transgranicznych, jak i uznawania kwalifikacji zawodowych w ramach swobody przedsiębiorczości, a w tym uznawania ich na podstawie koordynacji minimalnych wymogów w zakresie kształcenia, zostały ujęte kompleksowo w ramach jednego aktu prawnego. Ponadto, na podkreślenie zasługuje też fakt, iż ustawodawca wspólnotowy traktuje przepisy dotyczące transgranicznego świadczenia usług (tytuł II) w sposób szczególny, zawierając je przed przepisami regulującymi swobodę przedsiębiorczości (tytuł III). Ustawodawca polski natomiast potraktował świadczenie usług o charakterze transgranicznym jako sytuację wyjątkową, do której nie

mają zastosowania ogólnie przyjęte rozwiązania prawne, dotyczące uznawania kwalifikacji zawodowych. Dlatego też w polskiej ustawie przepisy odnoszące się do uznawania kwalifikacji zawodowych zostały ujęte w rozdziale II, podczas gdy regulacja świadczenia usług transgranicznych znajduje się dopiero w rozdziale III³³.

I tak, w przedmiocie świadczenia usług transgranicznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z brzmieniem art. 29 ustawy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, właściwy organ, co do zasady, nie wszczyna postępowania w sprawie uznania kwalifikacji, a wszczęte postępowanie umarza w przypadku usługodawcy, który:

- 1) wykonuje ten sam zawód lub działalność w innym państwie członkowskim będącym państwem siedziby usługodawcy lub
- 2) przez dwa lata w czasie odpowiadającym pełnemu wymiarowi czasu pracy lub odpowiednio dłużej w przypadku wykonywania zawodu lub działalności w niepełnym wymiarze czasu pracy, w okresie ostatnich dziesięciu lat wykonywał zawód lub działalność, które w państwie siedziby usługodawcy nie są regulowane, lub
- 3) odbył kształcenie regulowane.

Należy przy tym doprecyzować, iż świadczenie usług transgranicznych zostało zdefiniowane przez polskiego ustawodawcę jako wykonywanie tymczasowo i okazjonalnie zawodu regulowanego lub działalności w Rzeczypospolitej Polskiej przez obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, uprawnionego do wykonywania tego zawodu lub tej działalności w państwie członkowskim, w którym ma on swoją siedzibę³⁴ (art. 2 ust. 1 pkt 25 ustawy). Przy czym, w przedmiotowej ustawie nie zostało dokładniej określone, co ustawodawca rozumie przez przesłankę „tymczasowego i okazjonalnego wykonywania działalności”, konieczne jest zatem odwołanie się w tej materii do treści samej dyrektywy, zgodnie z którą – co zostało już wcześniej wyjaśnione – taki przejściowy charakter świadczenia usług podlega każdorazowo indywidualnej ocenie, przy uwzględnieniu przede wszystkim jego długości, częstotliwości, regularności i ciągłości. Takie podejście do omawianej przesłanki odzwierciedla zasady wypracowane przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości. W szczególności warto przypomnieć, iż zgodnie z wymienioną linią orzeczniczą, kryterium decyzyjnym pozwalającym rozróżnić swobodę świadczenia usług od swobody przed-

³² http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_pl.pdf (s. 23) (dostęp: 12/04/2013).

³³ Strzelbicki M., *Publicznoprawne gwarancje swobody świadczenia usług przez podmioty wspólnotowe w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008, s. 349.

³⁴ A zatem, który nabył w jednym z państw wymienionych w art. 1 ust. 1 przedmiotowej ustawy, poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, kwalifikacje do wykonywania zawodów regulowanych lub działalności, o których mowa w załączniku nr IV do dyrektywy 2005/36/WE.

siębiorczości jest „brak stałego i ciągłego uczestnictwa w życiu gospodarczym przyjmującego państwa członkowskiego”.

Z punktu widzenia praktyki, w sytuacji, gdy obywatel państwa członkowskiego w rozumieniu art. 1 ust. 1 przedmiotowej ustawy – który nabył w jednym z państw tamże wymienionych, poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, kwalifikacje do wykonywania swojej profesji – ma zamiar tymczasowo i okazjonalnie wykonywać tę samą działalność w Polsce, będzie musiał w pierwszej kolejności sprawdzić, czy dany zawód znajduje się na liście zawodów regulowanych w Rzeczypospolitej Polskiej. Pomocna pod tym względem jest strona internetowa Komisji Europejskiej, zawierająca bazę zawodów regulowanych w obrębie Unii Europejskiej³⁵. W tym miejscu należy zauważyć, iż na gruncie polskiego systemu prawnego zawód inżyniera budownictwa należy do kategorii zawodu regulowanego – a zatem zawodu, którego wykonywanie jest uzależnione od spełnienia określonych wymagań kwalifikacyjnych i warunków przewidzianych w odrębnych polskich przepisach.

Zasadniczo, w przypadku zamiaru świadczenia usług transgranicznych polegających na tymczasowym i okazjonalnym wykonywaniu zawodu regulowanego, nie wszczyna się postępowania w sprawie uznania kwalifikacji.

Jednakże, w świetle art. 31 ust. 1 ustawy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, w przypadku zawodów regulowanych i działalności związanych ze zdrowiem lub bezpieczeństwem publicznym, których niewłaściwe wykonywanie mogłoby narażać osoby, wobec których usługa jest świadczona, na poważne niebezpieczeństwo lub powstanie poważnej szkody dla zdrowia, właściwy organ, gdy jest to niezbędne, może wszcząć postępowanie w sprawie uznania kwalifikacji, jeżeli usługodawca zamierza świadczyć na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej daną usługę po raz pierwszy. Wykaz takich zawodów, w których przypadku polskie organy właściwe mogą dokonać sprawdzenia kwalifikacji, jest zawarty w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z 5 marca 2009 r. w sprawie określenia zawodów, w przypadku których można wszcząć postępowanie w sprawie uznania kwalifikacji³⁶. Jak już to było wcześniej sygnalizowane, zawód inżyniera budownictwa został ujęty w tym wykazie (w punkcie 11 załącznika do wymienionego rozporządzenia).

W konsekwencji, zawód inżyniera budownictwa, będący w świetle polskiej regulacji zawodem związanym ze zdrowiem lub bezpieczeństwem publicznym, którego niewłaściwe wykonywanie mogłoby narażać osoby, wobec których usługa jest świadczona, na poważne niebezpieczeństwo lub powstanie poważnej szkody

dla zdrowia, podlega przepisom szczególnym, stanowiącym odstępstwo od zasady ogólnej niewszczywania postępowania, w sprawie uznania kwalifikacji zawodowych w przypadku świadczenia usług transgranicznych. A zatem, w przypadku zamiaru świadczenia takich usług o charakterze tymczasowym i okazjonalnym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez inżynierów budownictwa właściwy organ, gdy uzna to za niezbędne, będzie mógł wszcząć postępowanie w sprawie uznania kwalifikacji, przed rozpoczęciem świadczenia danej usługi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po raz pierwszy.

Procedura przeprowadzenia takiego postępowania kwalifikacyjnego została uregulowana w ustawie z 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów³⁷. Oczywiście wspomniana ustawa zawiera regulację dotyczącą weryfikacji kwalifikacji zawodowych w przypadku zamiaru świadczenia usług transgranicznych przez przedstawicieli wszystkich zawodów wymienionych w jej tytule. Niemniej jednak, na potrzeby tematyki niniejszej publikacji, analiza przedmiotowych przepisów zostanie zaprezentowana z punktu widzenia przedstawicieli zawodu inżyniera budownictwa.

W świetle art. 20a wskazanej ustawy, przed rozpoczęciem świadczenia usług transgranicznych po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, inżynier budownictwa przedkłada właściwej okręgowej radzie izby, właściwej ze względu na miejsce zamierzonego wykonywania czynności, pisemne oświadczenie o zamiarze świadczenia danej usługi, zawierające następujące informacje:

- rodzaj czynności zawodowych, jakie zamierza wykonywać,
- miejsce i przybliżony termin ich rozpoczęcia, jeżeli ich określenie jest możliwe;
- posiadane ubezpieczenie lub inne środki indywidualnego lub zbiorowego ubezpieczenia w odniesieniu do odpowiedzialności zawodowej.

Ponadto, w przypadku świadczenia usług transgranicznych po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także w przypadku istotnej zmiany sytuacji, inżynier budownictwa jest obowiązany dołączyć do wyżej wymienionego oświadczenia, następujące dokumenty:

- dokument potwierdzający obywatelstwo;
  - zaświadczenie wydane przez właściwy organ państwa członkowskiego, że dany inżynier budownictwa wykonuje faktycznie i zgodnie z prawem zawód lub działalność w tym państwie członkowskim oraz, że w momencie składania zaświadczenia nie obowiązuje go zakaz, nawet tymczasowy, wykonywania zawodu lub działalności;
  - dokumenty potwierdzające kwalifikacje zawodowe.
- W przypadku inżynierów budownictwa zamierzających świadczyć usługi transgraniczne na terytorium Rzeczypo-

³⁵ http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm?lang=en

³⁶ Dz.U. z 2009 r., Nr 38, poz. 302.

³⁷ Dz.U. z 2001 r., Nr 5, poz. 42.

spolitej Polskiej także w kolejnych latach, takie oświadczenie musi być składane co roku.

Po złożeniu stosownego oświadczenia wraz z kompletem wymaganych dokumentów, świadczenie usług transgranicznych podlega każdorazowo indywidualnej ocenie dokonywanej przez okręgową radę izby właściwą ze względu na miejsce zamierzonego wykonywania czynności. W szczególności weryfikacji podlegać będzie charakter usług pod kątem zamiaru świadczenia ich w sposób tymczasowy i okazjonalny. Analiza ta odbywa się przy uwzględnieniu przede wszystkim długości, częstotliwości, regularności oraz ciągłości usługi. Ponadto, właściwa okręgowa rada izby może zwracać się do właściwych organów państwa członkowskiego o przedstawienie informacji potwierdzających, że dany inżynier budownictwa wykonuje działalność zgodnie z prawem, w sposób należyty, oraz że nie zostały na niego nałożone kary dyscyplinarne lub sankcje karne związane z wykonywaniem zawodu lub prowadzeniem działalności³⁸.

Ustawa o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów nie reguluje kwestii terminów, dlatego też w tym zakresie konieczne jest odwołanie się do ogólnej ustawy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Jak wynika z treści art. 31 ust. 4–6 teże ustawy, od momentu otrzymania stosownego oświadczenia wraz z załączonymi dokumentami, właściwy organ musi w terminie miesiąca wydać decyzję w sprawie uznania kwalifikacji albo wydaje decyzję o odstąpieniu od sprawdzenia kwalifikacji zawodowych usługodawcy. W przypadku, gdy wydanie decyzji o sprawdzeniu kwalifikacji usługodawcy albo o odstąpieniu od sprawdzenia jego kwalifikacji nie jest możliwe w powyższym terminie, właściwy organ jest obowiązany poinformować usługodawcę w tym terminie o przyczynach opóźnienia oraz o przewidywanym terminie wydania decyzji. Wydanie decyzji musi wówczas nastąpić nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia otrzymania przez właściwy organ dodatkowych dokumentów. Brak decyzji właściwego organu w wymienionych terminach oznacza, że usługodawca może rozpocząć świadczenie usług transgranicznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, co jest zgodne z rozwiązaniem przyjętym przez ustawodawcę wspólnotowego.

Ponadto, w wypadku pozytywnego rezultatu wymienionego postępowania weryfikacyjnego, właściwa okręgo-

wa rada izby dokonuje tymczasowego wpisu na listę członków izby inżyniera budownictwa, który następnie będzie mógł przystąpić do świadczenia usług transgranicznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Wpis ten jest dokonywany (po złożeniu stosownego oświadczenia) jedynie *pro forma*, ma charakter nieodpłatny i – co wyraźnie podkreśla ustawodawca – nie może powodować utrudnień lub opóźnień w świadczeniu usług transgranicznych.

Taki inżynier budownictwa nie ma obowiązku rejestracji swojej działalności w systemie ubezpieczeń społecznych w celu dokonywania rozliczeń związanych z transgranicznym świadczeniem usług na rzecz osób ubezpieczonych, jednakże jest obowiązany poinformować właściwy ze względu na miejsce ich wykonywania oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o świadczeniu usługi transgranicznej przed jej rozpoczęciem, a w nagłych przypadkach – po zakończeniu jej świadczenia.

Wreszcie, należy zauważyć, inżynier budownictwa świadczący na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej usługi transgraniczne podlega przepisom regulującym wykonywanie tego zawodu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które są bezpośrednio związane z ochroną i bezpieczeństwem konsumentów, w tym przepisom odnoszącym się do definicji zawodu, używania tytułów zawodowych i poważnych uchybień zawodowych. Wyjątek stanowi zasada, według której taki inżynier budownictwa posługuje się tytułem zawodowym nadanym w państwie członkowskim, w którym uzyskał kwalifikacje do wykonywania tego zawodu.

Ustawa o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej precyzuje, iż tytuł podaje się wówczas w języku urzędowym lub jednym z języków urzędowych państwa członkowskiego siedziby usługodawcy, w sposób uniemożliwiający pomylenie go z tytułem ustalonym dla tego zawodu w Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadku braku takiego tytułu w państwie członkowskim, w którym usługodawca ma swoją siedzibę, podaje się informacje o uzyskanych kwalifikacjach w języku urzędowym lub jednym z języków urzędowych państwa członkowskiego siedziby usługodawcy, wraz z podaniem nazwy i siedziby instytucji, która wydała dyplom lub inny dokument potwierdzający uzyskanie formalnych kwalifikacji.

W takiej sytuacji, właściwy organ może wymagać, aby usługodawca przekazał usługobiorcy również następujące informacje:

- w przypadku, gdy usługodawca jest wpisany do rejestru przedsiębiorców lub innego rejestru – wskazanie rejestru, numeru w rejestrze lub innych danych zawartych w rejestrze, pozwalających na identyfikację usługodawcy;
- w przypadku, gdy w państwie członkowskim, w którym usługodawca ma swoją siedzibę, jest wymagane pozwolenie na wykonywanie danego zawodu lub działalności – o nazwie i siedzibie organu nadzorującego;

³⁸ Należy zauważyć, że zgodnie z art. 20a ust. 11 ustawy o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów, właściwa okręgowa rada izby na wniosek właściwego organu państwa członkowskiego innego niż Rzeczpospolita Polska, również jest obowiązana udostępniać informacje, potwierdzające, że dany inżynier budownictwa wykonuje działalność zgodnie z prawem, w sposób należyty oraz, że nie zostały na niego nałożone kary dyscyplinarne lub sankcje karne związane z wykonywaniem zawodu lub prowadzeniem działalności, oraz informacje niezbędne przy rozpatrywaniu skargi złożonej na określonego inżyniera budownictwa. Trzeba przy tym dodać, iż ta wymiana informacji musi odbywać się przy jednoczesnym poszanowaniu przepisów dotyczących ochrony danych osobowych.

- o organizacji zawodowej lub innej instytucji, w której jest zarejestrowany usługodawca;
- dotyczące tytułu zawodowego lub – w przypadku gdy taki tytuł nie istnieje – informacje o kwalifikacjach usługodawcy oraz nazwie państwa członkowskiego, w którym zostały uzyskane;
- w przypadku, gdy usługodawca wykonuje zawód lub działalność, podlegającą opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług – o numerze identyfikacji podatkowej, o którym mowa w przepisach o podatku od towarów i usług;
- szczegółowe dane dotyczące polisy ubezpieczeniowej lub innych środków indywidualnego lub zbiorowego ubezpieczenia w związku z wykonywaniem danego zawodu lub działalności, obowiązujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Jednocześnie należy dodać, iż w świetle art. 32 ust. 2 ustawy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, co do zasady w przypadku, gdy kwalifikacje usługodawcy zostały sprawdzone w trybie przewidzianym w art. 31 wymienionej ustawy – a zatem w przypadku zawodów regulowanych i działalności związanych ze zdrowiem lub bezpieczeństwem publicznym, których niewłaściwe wykonywanie mogłoby narażać osoby, wobec których usługa jest świadczona, na poważne niebezpieczeństwo lub powstanie poważnej szkody dla zdrowia, gdy usługodawca zamierzał świadczyć na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej daną usługę po raz pierwszy, a właściwy organ uznał za niezbędne wszczęcie postępowania w sprawie uznania kwalifikacji – usługodawca świadczy usługi transgraniczne używając tytułu ustalonego dla danego zawodu w Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Podsumowanie

Wnikliwa analiza polskich przepisów transponujących dyrektywę unijną 2005/36/WE do polskiego porządku prawnego pozwala na stwierdzenie, iż regulacja krajowa w przedmiocie świadczenia w Polsce usług transgranicznych przez inżynierów budownictwa, będących obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej, którzy nabyli swoje kwalifikacje zawodowe w jednym z tych państw, ale poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, co do zasady odzwierciedla rozwiązanie prawne przyjęte przez ustawodawcę wspólnotowego. Zarówno przepisy ustawy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, jak i ustawy o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów są spójne z zapisami dyrektywy unijnej, a w konsekwencji i ustawa Prawo budowlane w zakresie, w jakim odnosi się do świadczenia usług transgranicznych (art. 12a), jest zgodna z prawem Unii Europejskiej.

Należy zauważyć, że ustawodawca polski na ogół przyjął rozwiązania bardzo liberalne. Tytułem przykładu moż-

na wskazać, iż ustawodawca wspólnotowy przewidział, iż w przypadku, gdy zainteresowana osoba wykonuje zawód należący do rzemiosła, handlu lub przemysłu wymieniony w załączniku IV dyrektywy 2005/36/WE, i jeżeli ten zawód stanowi ryzyko dla zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego (a jak to wielokrotnie wskazywano w niniejszym opracowaniu, na gruncie polskiego systemu prawnego zawód inżyniera budownictwa spełnia obydwie wyżej wskazane kryteria), właściwy organ może zweryfikować, czy zainteresowana osoba posiada odpowiednią liczbę lat doświadczenia zawodowego wymaganą do korzystania z automatycznego uznawania kwalifikacji w ramach przepisów dotyczących prowadzenia działalności. Spełnienie warunku posiadania odpowiedniej liczby lat doświadczenia zawodowego skutkowałoby tym, iż właściwy organ musiałby zezwolić zainteresowanej osobie na świadczenie usług, i w takiej sytuacji nie byłoby możliwe przeprowadzenie żadnej dodatkowej kontroli, nie mógłby też zostać nałożony na zainteresowaną osobę żaden środek wyrównawczy. Tymczasem ustawodawca polski wymaga jedynie, aby inżynier budownictwa mający zamiar podjąć się świadczenia usług transgranicznych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej wykazał, że wykonuje faktycznie i zgodnie z prawem zawód lub działalność w państwie członkowskim swojej siedziby oraz, że w momencie składania zaświadczenia nie obowiązuje go zakaz, nawet tymczasowy, wykonywania zawodu lub działalności. Nie został natomiast sformułowany ustawowy wymóg, aby ta działalność była uprzednio wykonywana przez określony czas, nawet w sytuacji, gdy ani zawód inżyniera budownictwa, ani kształcenie prowadzące do zdobycia tego zawodu nie są regulowane w danym państwie siedziby.

W kwestii zatem oceny funkcjonowania dyrektywy 2005/36/CE w polskim porządku prawnym, należy przyznać, iż w zakresie świadczenia usług transgranicznych w dziedzinie budownictwa, przepisy krajowe zostały zharmonizowane z prawem wspólnotowym. W szczególności nie można mieć wątpliwości, iż na gruncie polskiego porządku prawnego, w zakresie świadczenia usług transgranicznych przez inżynierów budownictwa, wszelkie szczególne warunki wykonywania zawodu, o ile zostały przewidziane, mają charakter niedyskryminacyjny, mają obiektywne uzasadnienie i są proporcjonalne. Przede wszystkim należy podkreślić, iż jakiegokolwiek odstępstwa od ułatwień w świadczeniu usług – przewidziane przez przepisy szczególne dla przedstawicieli zawodu inżyniera budownictwa, będącego jednym z zawodów regulowanych, związanych ze zdrowiem lub bezpieczeństwem publicznym, którzy świadczą usługi transgraniczne tymczasowo lub okazjonalnie – są wyłącznie konsekwencją konieczności poszanowania wymogów w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa publicznego oraz ochrony konsumentów.

Biorąc to pod uwagę, można z całkowitą pewnością stwierdzić, iż art. 12a ustawy Prawo budowlane wraz

z przepisami, do których odsyła, a zatem regulacją zawartą w ustawach o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów, stanowią dobry przykład implementacji przepisów wspólnotowych do krajowego systemu prawnego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- [1] Strzelbicki M., Publicznoprawne gwarancje swobody świadczenia usług przez podmioty wspólnotowe w Polsce, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008
 [2] Pertek J., Droit matériel de l'Union européenne, Paris 2005
 [3] Skrzydło-Tefelska E., Komentarz do art. 56 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, LEX 2012

Ustawodawstwo wspólnotowe

- [4] Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.Urz. UE L 255 z 30 września 2005 r., s. 22, z późn. zm)
 [5] Dyrektywa 2004/38/WE w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich (Dz.U. L 158 z 30 kwietnia 2004 r.)
 [6] Dyrektywa 2003/109/WE dotycząca statusu obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi (Dz.U. L 16 z 23 stycznia 2004 r.)
 [7] Dyrektywa 2004/83/WE w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony (Dz.U. L 304 z 30 września 2004 r.)
 [8] Dyrektywa 2009/50/WE z 25 maja 2009 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu podjęcia pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji (Dz.U. L 155 z 18 czerwca 2009 r.)

Ustawodawstwo krajowe

- [9] Ustawa z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2010 r., Poz. 243, nr 1623, z późn. zm.)
 [10] Ustawa z 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. z 17 kwietnia 2008 r., Nr 63, poz. 394)

- [11] Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa (Dz.U. Nr 5, poz. 42),
 [12] Ustawa z 7 listopada 2008 r. o zmianie ustawy o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów oraz ustawy – Prawo budowlane (Dz.U. z 28 listopada 2008 r., Nr 210, poz. 1321)
 [13] Ustawa z 26 kwietnia 2001 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych (Dz.U. Nr 87, poz. 954, z późn. zm.)
 [14] Ustawa z 10 maja 2002 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności (Dz.U. Nr 71, poz. 655, z późn. zm.)
 [15] Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 5 marca 2009 r. w sprawie określenia zawodów regulowanych, w przypadku których można wszcząć postępowanie w sprawie uznania kwalifikacji (Dz.U. z 12 marca 2009 r., Nr 38, poz. 302)

Źródła internetowe

- [16] Zielona Księga – Unowocześnieńie dyrektywy w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (KOM (2011) 367) – dokument w wersji elektronicznej dostępny pod adresem: <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/system-szkolnictwa-wyzszego/mobilnosc-akademicka-i-zawodowa/uznawanie-kwalifikacji-zawodowych>
 [17] Przewodnik Użytkownika Dyrektywy 2005/36/WE – dokument w wersji elektronicznej dostępny w języku polskim pod adresem: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_pl.pdf
 [18] Strona internetowa Komisji Europejskiej: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/index_fr.htm
 [19] Strona internetowa Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego: <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/mobilnosc-akademicka-i-zawodowa/uznawanie-kwalifikacji-zawodowych/>

Orzecznictwo

- [20] Wyrok Trybunału z 30 listopada 1995 r. Reinhard Gebhard przeciwko Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano, sprawa C-55/94
 [21] Wyrok Trybunału (szósta izba) z 13 lutego 2003 r., Komisja Wspólnot Europejskich przeciwko Republice Włoskiej, spr. C-131/01,
 [22] Wyrok Trybunału (piąta izba) z 11 grudnia 2003 r., Bruno Schnitzer, sprawa C-215/01

Prenumerata
239,40 zł

ulgowo tylko
119,70 zł

